

Euskal gramatika burmuinean

Kortabitarte Egiguren, Irati
Elhuyar Zientziaren Komunikazioa

EHUko Psikolinguistika Laborategian euskara-gaztelania elebitasuna ikertzen dihardute, hizkuntzaren eta burmuinaren arteko harremana aztertuz. Izan ere, giza burmuina bereziki antolatuta dago gu hizkuntzaren jabe egin gaitezen. Gainera, elebitasunaren inguruko ikerketetan haiekin elkarlanean dihardute Kataluniako eta Kanarietako hainbat ikertzailek. Testuinguru horretan, hizkuntza bateko hitz-ordena, egitura gramatikalak (kasua, komuntadura...) eta abar burmuinean nola egituratzen diren aztertzen dute.

HELDUETAN HIZKUNTZA —KASU HONETAN, EUSKARA— NOLA PROZESATZEN DEN aztertzen dute EHUko ikertzaileek. Euskaraz hainbat hitz-hurrenkera erabil daitezke. Hizkuntzalari gehienek defendatzen dute euskararen oinarritzko hitz-ordena SOV (subjektua, objektua eta aditza) dela. Adibidez, *emakumeak gizona ikusi du*. Beste hitz-hurrenkerak (*gizona emakumeak ikusi du*, OSV

A. AGIRRE

hurrenkera, adibidez) oinarritzko SOV horretatik eratorzen dira. Eratorritako egitura horiek oinarritzkoak baino konplexutasun sintaktiko handiagoa dute, eta burmuinari prozesatze-lan handiagoa eragiten diote.

Hitzen ordena

Euskararen oinarritzko hitz-ordena zein den egiaztatzeko, bi motatako esperimentuak egin dituzte. Batetik, erreazio-denborak neurtu dituzte; hau da, euskaldunok SOV eta OSV motako perpausak irakurtzeko zenbat denbora behar dugun neurtu dute. Irakurketa-denborek erakusten dute SOV motakoen kasuan denbora gutxiago behar dugula OSV motakoen kasuan baino.

Beraz, euskararen oinarritzko hitz-hurrenkera duten SOV perpausak errazagoak egiten zaizkigu prozesatzeko OSV perpaus eratorriak baino.

Bestetik, bigarren esperimentu-motan elektroentzefalogramak egin dizkiete zenbait euskalduni. Hainbat elektrodo dituen txanoa ezarri diete buruan, eta horrek burmuineko aktibitatea neurtzen du. Estimulu bat eman eta berehala (100 milisegundora) burmuinean zer eragiketa gertatu diren adierazten du. Beraz, elektrodo-txanoa jarri eta SOV nahiz OSV egiturako perpausak irakurri behar izan dituzte hainbat euskaldunek pantaila baten aurrean. Hala, garunak bataren zein bestearen aurrean nola jokutzen duen aztertu

Proiektua

Proiektuaren laburpena

Hizkuntzak elebidunen burmuinean nola antolatzen diren jakiteko bidean abiatu dira lan honetan. Euskararen jaiotzetiko ezagutza garunean nola antolatzen den aztertu dute, eta ezagutza hori euskara bigarren hizkuntza denean berdin edo ezberdin antolatzen ote den ikertu dute. Proiektu honek, bere osotasunean, Kataluniako UB eta Kanarietako ULL unibertsitateetako ikertzaile-talde bana biltzen ditu, eta gaztelania-katalan elebidunak ikertzea ere barne hartzen du.

Zuzendaria

Itziar Laka.

Lantaldea

X. Artiagoitia, A. Eguzkitza (zena), A. Elordieta, K. Erdozia, M. Etxebarria, M. Ezeizabarrena, B. Fernandez, S. Gomez eta A. Zawiszewski.

Saila

Hizkuntzalaritza eta Euskal Ikasketak.

Fakultatea

Filologia Fakultatea.

Finantziak

EUROCORES eta Zientzia eta Teknologia Ministerioa.

Lantaldearen web gunea

<http://www.ehu.es/HEB>

Taldea

Ezkerretik eta goitik hasita, Beatriz Fernandez, Adam Zawiszewski, Itziar Laka, Arantzasu Elordieta, Mari Jose Ezeizabarrena eta Kepa Erdozia.

dute. Ezberdin jokatzen duela ikusi dute. Euskararen kasuan, OSV egituraren objektua lekuz aldatuta egoteak eragiten duen konplexutasun sintaktikoaren zantzu elektrofisiologikoak atzeman dituzte.

Ikerketa honek egun hizkuntzalaritzaren esparruan dauden hipotesi nagusiak are gehiago indartzen ditu. Izan ere, ikerketaren argitan, SOV egitura da lan gutxiena eginda euskal gramatikak berez sortzen duen hurrenkera.

Euskaldunok SOV nahiz OSV izan daituzkeen kate anbiguoak nola prozesatzen ditugun ere aztertu dute *—emakumeak gizonak ikusi ditu*, adibidez—. Burmuinak aldizka ikusten ditu bi egi-

“SOV (subjektua, objektua eta aditza) egitura da lan gutxiena eginda euskal gramatikak berez sortzen duen hurrenkera”

tura horiek, ezin ditu biak aldi berean prozesatu. Hurrenkera anbiguen aurrean, euskaldunok SOV aukeratzen dugu, eta beste faktore batzuek behartzen bagaituzte bakarrik aukeratzeko OSV adiera; esaterako, munduaren ezagutzak behartzen gaitu *ardiak otsoak jan ditu* hurrenkera batean OSV aukeratzera, SOV hurrenkera aukeratu beharrean. Ondorioz, EHUKo ikertzaile-taldearen emaitzen arabera, euskal gramatikak badu oinarritzko hitz-ordena bat, eta gaineko eragiketa sintaktikoak dira.

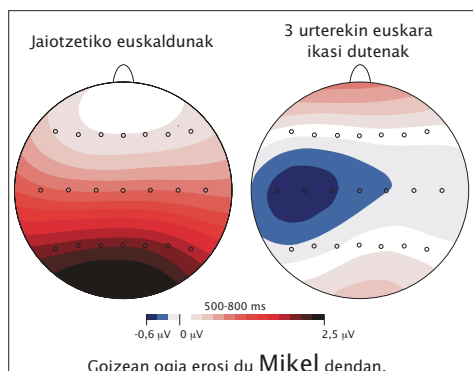
Perpau okerrak

Hitz-hurrenkera aztertzeaz gain, jaiotzetiko euskaldunen eta 3-4 urtetik

aurrera euskara ikasi duten euskaldunen hizkuntza-ezagutza burmuinean antolatzeko modua berdina edo ezberdina den ikertu dute. Perpau okerrak edo gramatika-akatsak erabili dituzte horretarako lanabes gisa.

Esaldi zuzenaren eta okerraren prozesamendua alderatuz gero, akatsa dagoen puntuari emaitza ezberdinak esperoko genituzke. Ikerketan, esaldiaren egitura, aditz-komuntadura, kasua (ergatiboa) eta semantika urratzen dituzten perpauak erabili dituzte. Perpau okerrak eta zuzenak alderatu dituzte jaiotzetiko hiztunetan eta jaiotzetikoak ez direnetan. Burmuinak ez du berdin jokatzen euskara-gaztelania elebidunen bi kasu horietan. Dena den, burmuina aztertu gabe, gaur egun ez dago bi talde horiek bereizterik.

Hori guztia helduekin egin dute Psikolinguistika Laborategian. Baina normalean esaten da hizkuntzaren jabekuntzak baduela aro bat, haurtzaroa. Haurrak dira hizkuntzak errazen ikasten dituztenak. Horren harira, etorkizunean haur txikiekin lan horretan hastea da EHUKo ikertzaile-taldearen asmoa.

Goizean ogia erosi du Mikel dendan.

Jaiotzetiko euskaldun helduek eta 3 urterekin euskara ikasi dutenek ezberdin prozesatzen dute subjektuaren urraketa.